

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 21ης Ιουνίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων — Απαγόρευση των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εξαγωγών — Άρθρο 35 ΣΛΕΕ — Εταιρία εγκατεστημένη στην ολλανδόφωνη περιφέρεια του Βασιλείου του Βελγίου — Νομοθεσία επιβάλλουσα τη σύνταξη των τιμολογίων στην ολλανδική γλώσσα επί ποινή απόλυτης ακυρότητας — Σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας διασυνοριακού χαρακτήρα — Περιορισμός — Δικαιολόγηση — Έλλειψη αναλογικότητας»

Στην υπόθεση C-15/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, την οποία υπέβαλε το rechtbank van koophandel te Gent (δικαστήριο εμπορικών διαφορών της Γάνδης, Βέλγιο) με απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Ιανουαρίου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

New Valmar BVBA

κατά

Global Pharmacies Partner Health Srl,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, Α. Tizzano, αντιπρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, L. Bay Larsen, Α. Arabadjiev και F. Biltgen, προέδρους τμήματος, J. Malenovský, J.-C. Bonichot, C. Vajda, S. Rodin και E. Regan (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 26ης Ιανουαρίου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η New Valmar BVBA, εκπροσωπούμενη από τον P. Devos, advocaat,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις J. Van Holm και L. Van den Broeck, επικουρούμενες από τους H. De Bauw και B. Martel, advocaten,
- η Λιθουανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Kriauciūnas και R. Dzikovič,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους E. Manhaeve, M. van Beek και G. Wilms,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, ο οποίος ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Απριλίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 45 ΣΛΕΕ.
- 2 Η εν λόγω αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της New Valmar BVBA και της Global Pharmacies Partner Health Srl (στο εξής: GPPH) σχετικά με τη μη εξόφληση διαφόρων τιμολογίων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 226 της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ 2006, L 347, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2010/45/ΕΕ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2010 (ΕΕ 2010, L 189, σ. 1) (στο εξής: οδηγία 2006/112), αναφέρει τα στοιχεία τα οποία πρέπει υποχρεωτικώς να αναγράφονται στα τιμολόγια.
- 4 Το άρθρο 248α της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Για λόγους ελέγχου, και όσον αφορά τα τιμολόγια παράδοσης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών που πραγματοποιούνται στο έδαφός τους και τα τιμολόγια που λαμβάνονται από τους υποκείμενους στον φόρο που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός τους, τα κράτη μέλη μπορούν, για ορισμένους υποκείμενους στον φόρο ή σε ορισμένες περιπτώσεις, να απαιτούν μετάφραση στις επίσημες γλώσσες τους. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν, ωστόσο, να επιβάλλουν γενικά τη μετάφραση των τιμολογίων.»

Το βελγικό δίκαιο

- 5 Το άρθρο 4 του Grondwet (Σύνταγμα), στην ενοποιημένη του έκδοση της 17ης Φεβρουαρίου 1994 (*Belgisch Staatsblad* της 17ης Φεβρουαρίου 1994, σ. 4054), αναφέρει τα εξής:

«Το Βέλγιο περιλαμβάνει τέσσερις γλωσσικές περιφέρειες: τη γαλλόφωνη περιφέρεια, την ολλανδόφωνη περιφέρεια, τη δίγλωσση περιφέρεια Bruxelles-Capitale και τη γερμανόφωνη περιφέρεια.

Κάθε δήμος του Βασιλείου ανήκει σε μία από αυτές τις γλωσσικές περιφέρειες.

[...]

- 6 Το άρθρο 129, παράγραφος 1, σημείο 3, του Συντάγματος προβλέπει τα εξής:

«Τα Κοινοβούλια της Γαλλόφωνης Κοινότητας και της Φλαμανδικής Κοινότητας, έκαστο στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας του, ρυθμίζουν με διάταγμα, χωρίς τη συμμετοχή του ομοσπονδιακού νομοθέτη, το γλωσσικό καθεστώς:

[...]

3. των εργασιακών σχέσεων μεταξύ των εργοδοτών και του προσωπικού τους, καθώς και πράξεων και εγγράφων των επιχειρήσεων που επιβάλλονται από τον νόμο και τις κανονιστικές διατάξεις.»

- 7 Το άρθρο 52, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, των *wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken* (νόμοι σχετικά με τη χρήση των γλωσσών στον διοικητικό τομέα), όπως ενοποιήθηκαν με το βασιλικό διάταγμα της 18ης Ιουλίου 1966 (*Belgisch Staatsblad* της 2ας Αυγούστου 1966, σ. 7798) (στο εξής: νόμος για τη χρήση των γλωσσών), προβλέπει τα ακόλουθα:

«Για τις πράξεις και τα έγγραφα που προβλέπουν οι νόμοι και οι κανονιστικές διατάξεις [...] οι βιομηχανικές, εμπορικές και χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τη γλώσσα της περιφέρειας όπου έχουν την έδρα τους ή τις διάφορες έδρες εκμεταλλεύσεώς τους.»

- 8 Το *Decreet tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de voor de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen* (διάταγμα περί του γλωσσικού καθεστώτος στις εργασιακές σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, καθώς και στις πράξεις και τα έγγραφα των επιχειρήσεων που επιβάλλονται από τον νόμο και τις κανονιστικές διατάξεις), της *Vlaamse Gemeenschap* (Φλαμανδική Κοινότητα, Βέλγιο), της 19ης Ιουλίου 1973 (*Belgisch Staatsblad* της 6ης Σεπτεμβρίου 1973, σ. 10089, στο εξής: φλαμανδικό διάταγμα περί γλωσσικού καθεστώτος), εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 129, παράγραφος 1, σημείο 3, του Συντάγματος.

- 9 Το άρθρο 1 του διατάγματος αυτού ορίζει τα εξής:

«Το παρόν διάταγμα εφαρμόζεται στα φυσικά και νομικά πρόσωπα που έχουν έδρα εκμεταλλεύσεως στην ολλανδόφωνη περιφέρεια. Διέπει τη χρήση των γλωσσών όσον αφορά τις εργασιακές σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, καθώς και όσον αφορά τα έγγραφα της επιχειρήσεως που προβλέπει ο νόμος.

[...]»

- 10 Το άρθρο 2 του εν λόγω διατάγματος ορίζει ότι «[η] γλώσσα που χρησιμοποιείται στις εργασιακές σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, καθώς και για τη σύνταξη των προβλεπόμενων από τον νόμο πράξεων και εγγράφων που καταρτίζει η επιχείρηση, είναι η ολλανδική».

- 11 Το άρθρο 10 του ίδιου διατάγματος προβλέπει τα ακόλουθα:

«Τα έγγραφα ή οι πράξεις που δεν τηρούν τις διατάξεις του παρόντος διατάγματος είναι άκυρα. Η ακυρότητα διαπιστώνεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο.

[...]

Η σχετική απόφαση διατάσσει την αυτεπάγγελτη αντικατάσταση των επίμαχων εγγράφων.

Η άρση της ακυρότητας παράγει αποτελέσματα από την ημερομηνία της αντικαταστάσεως: όσον αφορά τα έγγραφα, από την ημερομηνία της καταθέσεως των εγγράφων που τα αντικαθιστούν στη γραμματεία του δικαστηρίου εργατικών διαφορών.

[...]»

Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 12 Στις 12 Νοεμβρίου 2010, η New Valmar, εταιρία βελγικού δικαίου εγκατεστημένη στο Evergem (Βέλγιο), και η GPPH, εταιρία ιταλικού δικαίου εγκατεστημένη στο Μιλάνο (Ιταλία), συνήψαν σύμβαση η οποία όριζε τη δεύτερη ως αποκλειστική αντιπρόσωπο της New Valmar στην Ιταλία για τη διανομή παιδικών ειδών. Ως ημερομηνία λήξεως της συμβάσεως ορίστηκε η 31η Δεκεμβρίου 2014.
- 13 Κατά το άρθρο 18 της ως άνω συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπείας, η σύμβαση διεπόταν από το ιταλικό δίκαιο και αρμόδια για την επίλυση ενδεχομένων διαφορών μεταξύ των συμβαλλομένων ήταν τα δικαστήρια της Γάνδης (Βέλγιο).
- 14 Με συστημένη επιστολή της 29ης Δεκεμβρίου 2011, η New Valmar κατήγγειλε προώρως τη σύμβαση αυτή από 1ης Ιουνίου 2012.
- 15 Με αγωγή της 30ής Μαρτίου 2012, η New Valmar προσέφυγε ενώπιον του rechtbank van koorandel te Gent (δικαστήριο εμπορικών διαφορών, Γάνδη, Βέλγιο) ζητώντας να υποχρεωθεί η GPPH να της καταβάλει ποσόν ύψους περίπου 234 192 ευρώ προς εξόφληση διαφόρων εκκρεμών τιμολογίων.
- 16 Η GPPH άσκησε ανταγωγή ζητώντας να υποχρεωθεί η New Valmar να της καταβάλει αποζημίωση ύψους 1 467 448 ευρώ λόγω υπαίτιας λύσεως της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπείας.
- 17 Προς αντίκρουση του αιτήματος της New Valmar η GPPH προέβαλε την ακυρότητα των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης τιμολογίων, για τον λόγο ότι αυτά, καίτοι αποτελούσαν «έγγραφα που προβλέπουν οι νόμοι και οι κανονιστικές διατάξεις» κατά την έννοια του νόμου για τη χρήση των γλωσσών και το διάταγμα περί του γλωσσικού καθεστώτος (στο εξής συλλήβδην: επίμαχη νομοθεσία στην υπόθεση της κύριας δίκης), δεν τηρούν τους κανόνες δημοσίας τάξεως της εν λόγω νομοθεσίας, καθόσον, πέραν των δεδομένων σχετικά με τη New Valmar, τον ΦΠΑ και την τράπεζα, όλα τα στοιχεία τα οποία αναγράφονται στα ως άνω τιμολόγια, συμπεριλαμβανομένων των γενικών όρων, διατυπώθηκαν σε γλώσσα άλλη από την ολλανδική, ήτοι την ιταλική, ενώ η New Valmar είναι εγκατεστημένη στην ολλανδόφωνη περιφέρεια του Βασιλείου του Βελγίου.
- 18 Στις 14 Ιανουαρίου 2014, και συνεπώς εκκρεμούσης της διαφοράς, η New Valmar παρέδωσε στην GPPH μετάφραση των τιμολογίων αυτών στην ολλανδική γλώσσα. Εντούτοις, από τα στοιχεία της ενώπιον του Δικαστηρίου κατατεθείσας δικογραφίας προκύπτει ότι αυτά ήταν και παραμένουν απολύτως άκυρα δυνάμει της επίμαχης νομοθεσίας στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 19 Η New Valmar δεν αμφισβητεί ότι τα επίμαχα τιμολόγια δεν τηρούν την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσία. Εντούτοις, προβάλλει ότι αυτή αντίκειται, μεταξύ άλλων, στις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, ιδίως δε στο άρθρο 26, παράγραφος 2, καθώς και στα άρθρα 34 και 35 ΣΛΕΕ.
- 20 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν, λαμβανομένης υπόψη της αποφάσεως της 16ης Απριλίου 2013, Las (C-202/11, EU:C:2013:239), η υποχρέωση των επιχειρήσεων οι οποίες έχουν την έδρα τους στην ολλανδόφωνη περιφέρεια του Βασιλείου του Βελγίου να συντάσσουν, επί ποινή ακυρότητας, τα τιμολόγια τους στην ολλανδική γλώσσα, δύναται να συνιστά εμπόδιο στις διεθνείς συναλλαγές, εάν αυτό το ενδεχόμενο εμπόδιο δύναται να δικαιολογηθεί από έναν ή περισσότερους σκοπούς γενικού συμφέροντος, όπως η προώθηση και η τόνωση της χρήσεως μίας από τις επίσημες γλώσσες ή η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των διοικητικών ελέγχων, και εάν το ως άνω ενδεχόμενο εμπόδιο είναι ανάλογο προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς.

- 21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το rechtbank van koorandel te Gent (δικαστήριο εμπορικών διαφορών της Γάνδης) ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει το άρθρο 45 ΣΛΕΕ να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση ομόσπονδης οντότητας κράτους μέλους, όπως εν προκειμένω η Φλαμανδική Κοινότητα του Βελγικού Ομοσπονδιακού Κράτους, η οποία επιβάλλει σε κάθε επιχείρηση η οποία έχει την έδρα εκμεταλλεύσεώς της στο έδαφος της οντότητας αυτής, δυνάμει των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 52 τ[ου νόμου για τη χρήση των γλωσσών] και του άρθρου 10 του [διατάγματος περί γλωσσικού καθεστώτος], τη σύνταξη των τιμολογίων διασυνοριακού χαρακτήρα μόνο στην επίσημη γλώσσα αυτής της ομόσπονδης οντότητας, επί ποινή ακυρότητας των τιμολογίων, ακυρότητας την οποία οφείλει να διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως το δικαστήριο;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού και επί του περιεχομένου του ερωτήματος

- 22 Καταρχάς, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση προέβλεπε ρητώς ότι αυτή υπέκειτο στο ιταλικό δίκαιο. Ωστόσο, το ερώτημα βασίζεται στην προκείμενη κατά την οποία, παρά την εφαρμογή του ιταλικού δικαίου ως συμβατικού δικαίου, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσία τυγχάνει εφαρμογής στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 23 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, δεδομένου ότι εναπόκειται αποκλειστικώς στον εθνικό δικαστή ο οποίος έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υποθέσεως, αν τα ερωτήματα που υποβάλλει στο Δικαστήριο είναι αναγκαία και λυσιτελή (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψη 27), στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση βάσει της ως άνω προκείμενης, της οποίας τη βασιμότητα πρέπει, εντούτοις, να εξακριβώσει το αιτούν δικαστήριο, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 25 έως 28 των προτάσεών του, λαμβανομένων υπόψη ιδίως των διατάξεων του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι) (ΕΕ 2008, L 177, σ. 6).
- 24 Δεύτερον, τόσο στις γραπτές της παρατηρήσεις όσο και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Βελγική Κυβέρνηση προέβαλε ότι, αντιθέτως προς όσα επισήμανε το αιτούν δικαστήριο στην απόφασή του, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσία επιβάλλει τη χρήση της ολλανδικής γλώσσας όχι για όλα τα στοιχεία που αναγράφονται στο τιμολόγιο, αλλά μόνον για εκείνα που είναι κατά νόμον υποχρεωτικά βάσει της νομοθεσίας περί ΦΠΑ. Ωστόσο, δεδομένου ότι τα τελευταία ως άνω στοιχεία απαριθμούνται στο άρθρο 226 της οδηγίας 2006/112, θα ήταν εύκολο να μεταφραστούν σε όλες τις γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 25 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο οφείλει να λαμβάνει υπόψη, στο πλαίσιο της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των δικαστηρίων της Ένωσης και των εθνικών δικαστηρίων, το πραγματικό και νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα προδικαστικά ερωτήματα όπως τα εξειδικεύει η απόφαση περί παραπομπής. Ως εκ τούτου, ανεξαρτήτως της κριτικής που ασκεί η Βελγική Κυβέρνηση στην ερμηνεία του εθνικού δικαίου από το αιτούν δικαστήριο, η εξέταση της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να βασιστεί στην ερμηνεία του δικαίου αυτού από το εν λόγω δικαστήριο (βλ. υπ' αυτήν την έννοια, μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 2009, Pontin, C-63/08, EU:C:2009:666, σκέψη 38).

- 26 Εν προκειμένω, πρέπει, συνεπώς, να δοθεί απάντηση στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου βάσει της προκειμένης κατά την οποία το σύνολο των στοιχείων που αναγράφονται στο τιμολόγιο πρέπει, σύμφωνα με την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσία, να διατυπώνεται στην ολλανδική γλώσσα.
- 27 Τρίτον, στο πλαίσιο των γραπτών της παρατηρήσεων, η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, ελλείψει οιαδήποτε συνδέσμου μεταξύ της υποθέσεως της κύριας δίκης και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, το υπό κρίση προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο ή, τουλάχιστον, παρέλκει η απάντηση σε αυτό, καθόσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 45 ΣΛΕΕ.
- 28 Συναφώς, αρκεί η επισήμανση ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου που προβλέπει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, στο Δικαστήριο εναπόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί. Ειδικότερα, αποστολή του Δικαστηρίου είναι να ερμηνεύει όλες τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που έχουν ανάγκη τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να αποφανθούν επί των διαφορών των οποίων έχουν επιληφθεί, ακόμη και όταν οι διατάξεις αυτές δεν μνημονεύονται ρητώς στα ερωτήματα που του υποβάλλουν τα εν λόγω δικαστήρια (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Szemerey, C-330/14, EU:C:2015:826, σκέψη 30).
- 29 Κατά συνέπεια, μολοντί τυπικώς το αιτούν δικαστήριο οριοθέτησε το ερώτημά του μόνο στο ζήτημα της ερμηνείας του άρθρου 45 ΣΛΕΕ, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης τα οποία μπορεί να αποδειχθούν χρήσιμα για την εκδίκαση της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, ανεξαρτήτως του αν το αιτούν δικαστήριο τα μνημονεύει ρητώς στο ερώτημά του. Συναφώς, εναπόκειται στο Δικαστήριο να προσδιορίσει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των στοιχείων που του παρέσχε το εθνικό δικαστήριο και ιδίως το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, τα στοιχεία του δικαίου αυτού που χρήζουν ερμηνείας λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς της κύριας δίκης (βλ., κατ' αναλογία, ιδίως απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Szemerey, C-330/14, EU:C:2015:826, σκέψη 31).
- 30 Εν προκειμένω, παρά τη μνεία του άρθρου 45 ΣΛΕΕ στο προδικαστικό ερώτημα, προκύπτει σαφώς από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής ότι το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσία συνάδει προς τους κανόνες της ΣΛΕΕ στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, και δη καθόσον αναφέρει ρητώς ότι η New Valmar επικαλέστηκε, στη διαδικασία της κύριας δίκης, το άρθρο 26, παράγραφος 2, καθώς και τα άρθρα 34 και 35 ΣΛΕΕ.
- 31 Διαπιστώνεται ότι, δεδομένου ότι η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά όχι την εισαγωγή αλλά την εξαγωγή εμπορευμάτων από το Βέλγιο προς άλλο κράτος μέλος, ήτοι την Ιταλία, μόνον το άρθρο 35 ΣΛΕΕ, το οποίο απαγορεύει τα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εξαγωγών, δύναται να τύχει εφαρμογής.
- 32 Εντούτοις, η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσία πρέπει να εκτιμηθεί όχι με γνώμονα το πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης, αλλά μόνον από πλευράς της οδηγίας 2006/112, καθόσον με αυτήν έγινε πλήρης εναρμόνιση στον συγκεκριμένο τομέα. Ειδικότερα, κατά την εν λόγω κυβέρνηση, το άρθρο 248α της οδηγίας αυτής επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιβάλλουν, με την εθνική τους νομοθεσία, τη διατύπωση των τιμολογίων που εκδίδονται στο πλαίσιο διασυνοριακής συναλλαγής σε γλώσσα διαφορετική από αυτή του προσώπου προς το οποίο απευθύνονται οι υπηρεσίες ή τα εμπορεύματα. Καθόσον προβλέπει τη δυνατότητα των κρατών μελών να ζητούν, όσον αφορά την παράδοση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών που πραγματοποιούνται στο έδαφός τους, μετάφραση στην επίσημη γλώσσα τους, η εν λόγω διάταξη συνεπάγεται ότι τα τιμολόγια συντάσσονται, κατά κανόνα, στην επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου είναι εγκατεστημένη η επιχείρηση οποία εκδίδει το τιμολόγιο.

- 33 Εντούτοις, πρέπει, συναφώς, να υπομνησθεί ότι το σύστημα ΦΠΑ της Ένωσης συνιστά αποτέλεσμα προοδευτικής και μερικής εναρμονίσεως των εθνικών νομοθεσιών (βλ. υπ' αυτήν την έννοια, μεταξύ άλλων, απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2015, VDP Dental Laboratory κ.λπ., C-144/13, C-154/13 και C-160/13, EU:C:2015:116, σκέψη 60 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 34 Επομένως, ούτε το άρθρο 226 της οδηγίας 2006/112, το οποίο αφορά το περιεχόμενο των τιμολογίων, ούτε το άρθρο 248α της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη προορισμού να επιβάλλουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, τη μετάφραση, σε μία από τις επίσημες γλώσσες τους, τιμολογίου σχετικού με παράδοση διασυνοριακού χαρακτήρα, ρυθμίζουν, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 45 έως 48 των προτάσεών του, τη δυνατότητα των κρατών μελών να υποβάλλουν τις επιχειρήσεις οι οποίες είναι εγκατεστημένες στο έδαφός τους στην υποχρέωση διατυπώσεως κάθε τιμολογίου στην επίσημη γλώσσα τους ή σε αυτήν της ως άνω εδαφικής επικράτειας.
- 35 Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να αναδιατυπωθεί το υποβληθέν ερώτημα, υπό την έννοια ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 35 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση ομόσπονδης οντότητας κράτους μέλους, όπως η Φλαμανδική Κοινότητα του Βασιλείου του Βελγίου, η οποία επιβάλλει σε κάθε επιχείρηση η οποία έχει την έδρα εκμεταλλεύσεώς της στο έδαφος της οντότητας αυτής να διατυπώνει το σύνολο των στοιχείων που αναγράφονται στα τιμολόγια τα οποία αφορούν συναλλαγές διασυνοριακού χαρακτήρα αποκλειστικώς στην επίσημη γλώσσα αυτής της ομόσπονδης οντότητας, επί ποινή ακυρότητας των τιμολογίων, ακυρότητας την οποία το δικαστήριο οφείλει να διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως.

Επί της υπάρξεως περιορισμού υπό την έννοια του άρθρου 35 ΣΛΕΕ

- 36 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι εθνικό μέτρο το οποίο εφαρμόζεται επί όλων των επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στην ημεδαπή και το οποίο επηρεάζει περισσότερο την έξοδο των προϊόντων από την αγορά του κράτους μέλους εξαγωγής παρά την εμπορία των προϊόντων στην εσωτερική αγορά του εν λόγω κράτους μέλους, απαγορεύεται βάσει του άρθρου 35 ΣΛΕΕ (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Gysbrechts και Santurel Inter, C-205/07, EU:C:2008:730, σκέψεις 40 έως 43).
- 37 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι κάθε περιορισμός, ακόμα και ήσσονος σημασίας, μίας εκ των θεμελιωδών ελευθεριών που κατοχυρώνει η Συνθήκη ΛΕΕ απαγορεύεται από τη Συνθήκη αυτή (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 1ης Απριλίου 2008, Gouvernement de la Communauté française και Gouvernement wallon, C-212/06, EU:C:2008:178, σκέψη 52 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 38 Εν προκειμένω, προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής ότι, βάσει της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσίας, τα τιμολόγια, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν διασυνοριακές συναλλαγές, τα οποία εκδίδονται από επιχειρήσεις οι οποίες έχουν την έδρα εκμεταλλεύσεώς τους στην ολλανδόφωνη περιφέρεια του Βασιλείου του Βελγίου πρέπει υποχρεωτικώς να συντάσσονται, επί ποινή ακυρότητας η οποία διαπιστώνεται αυτεπαγγέλτως από τον δικαστή, στην ολλανδική γλώσσα, τη μόνη γλώσσα στην οποία το κείμενο θεωρείται αυθεντικό.
- 39 Κατά τη Βελγική Κυβέρνηση, τέτοια νομοθεσία δεν μπορεί να εκληφθεί ως περιορισμός στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, καθόσον τα τιμολόγια, τα οποία διέπονται από την ως άνω νομοθεσία, απλώς επιβεβαιώνουν την απαίτηση η οποία απορρέει από σύμβαση συναφθείσα από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η ως άνω όμως νομοθεσία, εν αντιθέσει με εκείνη στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 16ης Απριλίου 2013, Las (C-202/11, EU:C:2013:239), δεν επηρεάζει, κατά τη Βελγική Κυβέρνηση, την ελευθερία των μερών να συντάσσουν τέτοια σύμβαση στη γλώσσα επιλογής τους και, κατά συνέπεια, δεν υπονομεύει την παροχή αμοιβαίας συναινέσεως. Επομένως, κατά τη Βελγική Κυβέρνηση, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης έχει επίπτωση στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

- 40 Εντούτοις, στερώντας από τους ενδιαφερόμενους επιχειρηματίες τη δυνατότητα να επιλέξουν ελεύθερα γλώσσα την οποία χειρίζονται καλά αμφότεροι για τη σύνταξη των τιμολογίων τους και επιβάλλοντας προς τον σκοπό αυτό γλώσσα η οποία δεν αντιστοιχεί κατ' ανάγκην σε εκείνη που συμφώνησαν να χρησιμοποιούν στο πλαίσιο των συμβατικών τους σχέσεων, μια νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης είναι ικανή να αυξήσει τον κίνδυνο αμφισβητήσεως και μη εξοφλήσεως των τιμολογίων, καθόσον οι αποδέκτες τους θα μπορούσαν να ενθαρρυνθούν να επικαλεστούν την αδυναμία τους, πραγματική ή προσημαστική, να κατανοήσουν το περιεχόμενο, προκειμένου να αρνηθούν την εξόφληση των τιμολογίων.
- 41 Αντιστρόφως, ο αποδέκτης τιμολογίου διατυπωμένου σε γλώσσα άλλη από την ολλανδική θα μπορούσε, λαμβανομένης υπόψη της απόλυτης ακυρότητας τέτοιου τιμολογίου, να ενθαρρυνθεί να αμφισβητήσει την εγκυρότητα του τιμολογίου και μόνο για αυτόν τον λόγο, και τούτο ακόμα κι αν το εν λόγω τιμολόγιο έχει συνταχθεί σε γλώσσα την οποία κατανοεί. Επιπροσθέτως, τέτοια ακυρότητα θα μπορούσε να συνεπάγεται για τον εκδότη του τιμολογίου σημαντικά μειονεκτήματα, όπως, μεταξύ άλλων, η απώλεια τόκων υπερημερίας, καθόσον, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της ενώπιον του Δικαστηρίου κατατεθείσας δικογραφίας, ελλείψει αντίθετου συμβατικού όρου, η ως άνω τοκοφορία αρχίζει, καταρχήν, από την έκδοση νέου τιμολογίου διατυπωμένου στην ολλανδική γλώσσα.
- 42 Επομένως, νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, ακόμα κι αν αφορά τη γλώσσα στην οποία πρέπει να διατυπώνονται τα στοιχεία τα οποία αναγράφονται στο τιμολόγιο και όχι το περιεχόμενο της συμβατικής σχέσεως στο πλαίσιο της οποίας αυτό εκδόθηκε, συνεπάγεται, λόγω της ανασφάλειας δικαίου που προκαλεί, περιοριστικά αποτελέσματα στις εμπορικές συναλλαγές, ικανά να αποθαρρύνουν τη σύναψη ή τη συνέχιση συμβατικών σχέσεων με επιχείρηση εγκατεστημένη στην ολλανδόφωνη περιφέρεια του Βασιλείου του Βελγίου.
- 43 Ωστόσο, καίτοι αληθεύει ότι τέτοια νομοθεσία, καθόσον εφαρμόζεται αδιακρίτως σε κάθε τιμολόγιο εκδιδόμενο από επιχείρηση η οποία έχει την έδρα εκμεταλλεύσεώς της στην εν λόγω περιφέρεια, είναι ικανή να επηρεάσει τόσο τις εσωτερικές συναλλαγές στο οικείο κράτος μέλος, όσο και τις διασυνοριακές συναλλαγές, γεγονός παραμένει ότι τείνει κατά μείζονα λόγο να πλήττει τις δεύτερες, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 61 έως 68 των προτάσεών του, καθόσον είναι λιγότερο πιθανόν αγοραστής εγκατεστημένος σε κράτος μέλος άλλο από το Βασίλειο του Βελγίου να είναι σε θέση να κατανοήσει την ολλανδική γλώσσα απ' ό,τι αγοραστής εγκατεστημένος στο εν λόγω κράτος μέλος, του οποίου η ολλανδική αποτελεί μία από τις επίσημες γλώσσες.
- 44 Λαμβανομένης υπόψη της επιχειρηματολογίας της Βελγικής Κυβερνήσεως σχετικά με το περιεχόμενο της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσίας, η οποία εκτέθηκε στη σκέψη 24 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο περιοριστικός χαρακτήρας τέτοιας νομοθεσίας ουδόλως θα αναιρείτο ακόμα κι αν αποδεικνυόταν, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, ότι μόνον τα απαριθμούμενα στο άρθρο 226 της οδηγίας 2006/112 υποχρεωτικά στοιχεία πρέπει να διατυπώνονται στην ολλανδική γλώσσα, δεδομένου ότι, και εν τοιαύτη περιπτώσει, θα προκαλείτο η ίδια ανασφάλεια δικαίου που διαπιστώθηκε στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως.
- 45 Εξάλλου, τα περιοριστικά αποτελέσματα που προκαλούνται από την ως άνω νομοθεσία δεν μπορούν να εκληφθούν ως υπερβολικά αβέβαια ή έμμεσα ώστε να δύναται να θεωρηθεί, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 7ης Μαρτίου 1990, Krantz, C-69/88, EU:C:1990:97, σκέψεις 10 και 11), και της 13ης Οκτωβρίου 1993, CMC Motorradcenter (C-93/92, EU:C:1993:838, σκέψεις 10 έως 12), ότι αυτή δεν συνιστά περιορισμό υπό την έννοια του άρθρου 35 ΣΛΕΕ.
- 46 Πράγματι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 40 έως 43 της παρούσας αποφάσεως, τέτοια νομοθεσία είναι ικανή να έχει επίπτωση, έστω και ήσσονος σημασίας, στις συμβατικές σχέσεις, και τούτο κατά μείζονα λόγο διότι, όπως επισημάνθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν είναι ασυνήθιστο οι συμβατικές σχέσεις να συγκεκριμενοποιούνται απλώς μέσω της εκδόσεως τιμολογίου. Εντούτοις, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 69 των προτάσεών του, το ως άνω αποτέλεσμα εξαρτάται όχι από μελλοντικό και υποθετικό γεγονός, αλλά από την απλή άσκηση του δικαιώματος

της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων (βλ. κατ' αναλογία, μεταξύ άλλων, απόφαση της 1ης Απριλίου 2008, *Gouvernement de la Communauté française και Gouvernement wallon*, C-212/06, EU:C:2008:178, σκέψη 51).

- 47 Εν συμπεράσματι, νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης συνιστά περιορισμό εμπόμποντα στο άρθρο 35 ΣΛΕΕ.

Επί της υπάρξεως δικαιολογητικών λόγων

- 48 Κατά πάγια νομολογία, εθνικά μέτρα ικανά να θίξουν ή να καταστήσουν λιγότερο ελκυστική την άσκηση των διασφαλιζομένων από τη Συνθήκη θεμελιωδών ελευθεριών είναι, παρά ταύτα, δυνατό να επιτρέπονται υπό τον όρο ότι με αυτά επιδιώκεται σκοπός γενικού συμφέροντος, ότι είναι κατάλληλα για τη διασφάλιση της υλοποίησεως του σκοπού αυτού και ότι δεν υπερβαίνουν τα όρια του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού (βλ. υπ' αυτήν την έννοια, μεταξύ άλλων, απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2015, *Trijber και Harmsen*, C-340/14 και C-341/14, EU:C:2015:641, σκέψη 70).
- 49 Εν προκειμένω, η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης νομοθεσία έχει ως σκοπό, αφενός, να τονώσει τη χρήση της επίσημης γλώσσας στην ολλανδόφωνη περιφέρεια και, αφετέρου, να διασφαλίσει την αποτελεσματικότητα των ελέγχων από τις αρμόδιες για τον ΦΠΑ υπηρεσίες.
- 50 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η προώθηση και η τόνωση της χρήσεως μιας από τις επίσημες γλώσσες κράτους μέλους συνιστά θεμιτό σκοπό ικανό να δικαιολογήσει, καταρχήν, περιορισμό των υποχρεώσεων που επιβάλλονται από το ενωσιακό δίκαιο (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, αποφάσεις της 28ης Νοεμβρίου 1989, *Groener*, C-379/87, EU:C:1989:599, σκέψη 19, της 12ης Μαΐου 2011, *Runevič-Vardyn και Wardyn*, C-391/09, EU:C:2011:291, σκέψη 85, καθώς και της 16ης Απριλίου 2013, *Las*, C-202/11, EU:C:2013:239, σκέψεις 25 έως 27).
- 51 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι η ανάγκη διασφάλισεως της αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων συνιστά λόγο γενικού συμφέροντος που μπορεί να δικαιολογεί περιορισμό της ασκήσεως των θεμελιωδών ελευθεριών που διασφαλίζονται από τη Συνθήκη (βλ. υπ' αυτήν την έννοια, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 20ής Φεβρουαρίου 1979, *Rewe-Zentral*, 120/78, EU:C:1979:42, σκέψη 8, καθώς και της 15ης Μαΐου 1997, *Futura Participations και Singer*, C-250/95, EU:C:1997:239, σκέψη 31).
- 52 Πρέπει να γίνει δεκτό ότι νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης είναι πρόσφορη για την επίτευξη των δύο αυτών σκοπών καθόσον, αφενός, καθιστά δυνατή την προάσπιση της τρέχουσας χρήσεως της ολλανδικής γλώσσας για τη σύνταξη επίσημων εγγράφων, όπως τα τιμολόγια και, αφετέρου, είναι ικανή να διευκολύνει τους ελέγχους τέτοιων εγγράφων από τις αρμόδιες εθνικές αρχές.
- 53 Ωστόσο, για να ανταποκρίνεται μια νομοθετική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης στις επιταγές του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να μην είναι δυσανάλογη σε σχέση προς τους εν λόγω σκοπούς.
- 54 Εν προκειμένω, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 90 έως 92 των προτάσεών του, ρύθμιση κράτους μέλους η οποία όχι μόνο θα επέβαλλε τη χρήση της επίσημης γλώσσας του για σύνταξη τιμολογίων σχετικών με διασυνοριακές αλλαγές, αλλά και θα επέτρεπε επιπλέον τη σύνταξη ενός αυθεντικού κειμένου των εν λόγω τιμολογίων και σε γλώσσα γνωστή σε όλους τους συμβαλλομένους θα έθιγε σε μικρότερο βαθμό την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων απ' ό,τι

η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, παραμένοντας συγχρόνως πρόσφορη προς διασφάλιση των σκοπών τους οποίους επιδιώκει η εν λόγω ρύθμιση (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 16ης Απριλίου 2013, Las, C-202/11, EU:C:2013:239, σκέψη 32).

- 55 Έτσι, όσον αφορά τον σκοπό της διασφάλισης της αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων, η ίδια η Βελγική Κυβέρνηση επισήμανε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι, σύμφωνα με τη διοικητική εγκύκλιο της 23ης Ιανουαρίου 2013, το δικαίωμα εκπτώσεως του ΦΠΑ δεν μπορεί να αποκλείεται από τις φορολογικές αρχές, για τον λόγο και μόνον ότι τα κατά νόμον υποχρεωτικά στοιχεία ενός τιμολογίου έχουν διατυπωθεί σε γλώσσα άλλη από την ολλανδική, κάτι που αποτελεί ένδειξη ότι η χρήση αυτής της άλλης γλώσσας δεν είναι ικανή να εμποδίσει την επίτευξη του ως άνω σκοπού.
- 56 Βάσει όλων των ανωτέρω, πρέπει να γίνει δεκτό ότι νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης βαίνει πέραν του αυστηρώς αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη των σκοπών που μνημονεύονται στις σκέψεις 49 έως 50 της παρούσας αποφάσεως και δεν μπορεί, συνεπώς, να θεωρηθεί ανάλογη προς τους σκοπούς αυτούς.
- 57 Κατά συνέπεια, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 35 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση ομόσπονδης οντότητας κράτους μέλους, όπως η Φλαμανδική Κοινότητα του Βασιλείου του Βελγίου, η οποία επιβάλλει σε κάθε επιχείρηση η οποία έχει την έδρα εκμεταλλεύσεώς της στο έδαφος της οντότητας αυτής να διατυπώνει το σύνολο των στοιχείων που αναγράφονται στα τιμολόγια τα οποία αφορούν διασυνοριακές συναλλαγές αποκλειστικώς στην επίσημη γλώσσα αυτής της ομόσπονδης οντότητας, επί ποινή ακυρότητας των τιμολογίων, την οποία το δικαστήριο οφείλει να διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 58 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Το άρθρο 35 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση ομόσπονδης οντότητας κράτους μέλους, όπως η Φλαμανδική Κοινότητα του Βασιλείου του Βελγίου, η οποία επιβάλλει σε κάθε επιχείρηση η οποία έχει την έδρα εκμεταλλεύσεώς της στο έδαφος της οντότητας αυτής να διατυπώνει το σύνολο των στοιχείων που αναγράφονται στα τιμολόγια τα οποία αφορούν διασυνοριακές συναλλαγές αποκλειστικώς στην επίσημη γλώσσα αυτής της ομόσπονδης οντότητας, επί ποινή ακυρότητας των τιμολογίων, την οποία το δικαστήριο οφείλει να διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως.

(υπογραφές)